

FEUILLETON.

HUISHOUDELIJK HANDBOEKJE VOOR MOND- EN TAND-
ZIEKTE, BEVATTENDE EENIGE WENKEN EN MIDDELEN
TER VOORKOMING EN GENEZING DIER ZIEKTE

DOOR

F. M. H. COHEN,

Tandmeester bij het Instituut voor Doofstommen te Groningen.

HOOFDSTUK XIII.

*Over het losworden der tanden en over de wijze om
dezelve weder vast te doen worden.*

Daar ik van tijd tot tijd in de couranten de grootsprekende annonces lees van hen, die de kunst willen verstaan van losgeraakte tanden weer vast te zetten, waardoor de ligtgeloovige zijn geld vruchteloos kwijt raakt, vind ik mij verplicht, daarover eenige regels hier te laten volgen.

Een val, slag of stoot, welke zich tot den mond bepaalt, zal niet alleen de zachte deelen kwetsen, maar kan zelfs zoo hevig zijn, dat de tanden daardoor losraken, ja zelfs uitvallen. Wanneer menschen beneden de dertig jaren een zoodanig ongeluk hebben, alsdan kan men de tanden vastbinden, en later met daartoe dienstige, versterkende middelen den patiënt den mond laten spoelen, als wanneer de tanden dikwijls bijna zoo vast worden, als zij vroeger waren. Al zijn de tanden er zelfs uitgevallen, zoo wascht men dezelve zoo spoedig mogelijk af, en zet ze met veel nauwkeurigheid weder in de vorige plaats.

Voorals is het van belang, dat de kaak of de tandkas zelve niet beledigd zij. Is dit echter wel het geval, alsdan moet dezelve behandeld worden, vóór dat men aan het vastmaken van den tand zelve mag denken.

Het spreekt van zelf, dat dit alles gedaan moet worden door een' deskundige.

Tot dus verre hebben wij onze aandacht alleen gevestigd op tanden, welke door een uitwendig geweld zijn losgeraakt. Thans zullen wij eene andere, maar evenwel belangrijker en meermalen voorkomende, oorzaak beschouwen; ik bedoel het losworden der tanden door den kalk, die aan dezelve als het ware vastgekleefd is. Worden de tanden daardoor los bij iemand, die beneden de 40 jaren is, alsdan kan men dit losworden verhelpen door het wegnemen van den aan en om den tand vastzittenden kalk, hetwelk niet alleen veel handigheid, maar tevens voorzigtigheid vereischt, waaruit dus als van zelve volgt, dat deze behandeling aan eenen deskundige blijft overgelaten, welke ook tevens de daartoe versterkende middelen zal aanwenden, waarom ik het dan ook voor den lezer van geen belang heb geoordeeld te zijn, de middelen op te geven, te meer nog, daar het aanwenden der geneesmiddelen alleen, zonder dat de kalk weggenomen is, even weinig helpt, als wanneer men zich aan de kunstbewerking onderwerpt, zonder dat men de daartoe dienstige medicamenten aanwendt. Worden de tanden los bij menschen, die eenen hoogerden dan den genoemden ouderdom bereikt hebben, alsdan worden dezelve in sommige enkele gevallen weer vast; doch in de meeste gevallen geschiedt zulks niet. Men prente zich deze laatste woorden wel in het geheugen, opdat men zich niet late om den tuin leiden door hen, die in de dagbladen annunceren, dat zij alle losse, natuurlijke tanden kunnen vastzetten, in welke gevallen of welken ouderdom het ook zij, zelfs tot bij eenen 50-60 of 70 jarigen grijsaard. Zulks strijdt lijnregt tegen alle regelen der menschelijke ontwikkeling en tegen de wetten des bloedsomloops bij oude lieden, waarover wij echter niet in het bijzondere kunnen treden, dewijl wij alsdan geheel van ons plan zouden afdwalen; maar wij beroepen ons op 't advies; hetwelk een ieder van zijn' Doctor in dezen zal kunnen inwinnen.

HOOFDSTUK XIV.

Over den mond en de tanden in het algemeen.

Daar ik in het 4de Hoofdstuk reeds gesproken heb over de rigting der tanden en over het behouden hunner goede rigting,

zoo zal ik dan thans in dit Hoofdstuk mij eenige oogenblikken bepalen tot het behouden hunner hoedanigheid. Tot dat einde gewenne men zijne kinderen reeds zeer vroeg, na iederen maaltijd hunnen mond te spoelen en te reinigen, waarvan zij later de heilzame uitkomsten zullen ondervinden. Men gebruike tot deeze spoeling zuiver water, hetwelk voldoende is. Tevens is het van belang te zorgen, dat zij elken avond hunne kiezen en tanden borstelen, namelijk de binnen- en buitenzijde der tanden en kiezen, waarvan de kroonen der kiezen niet mogen uitgezonderd worden, waardoor men de rest der spijsen, welke zich tusschen dezelve vast zet, weg ruimt. Deze stof namelijk verzuurt dan, zoo als ik meermalen gezegd heb, wanneer zij tusschen de kiezen blijft zitten, waardoor het glazuur der kroonen opgelost wordt, en dien ten gevolge ontstaat er caries (beenbederf, ook wel genaamd wolf). Het borstelen der tanden tot aan het tandvleesch heeft een dubbel nut; ten eerste worden daardoor de onzuivere stoffen uit den mond weggeruimd, en ten tweede prikkelt men het tandvleesch, waardoor hetzelfde versterkt wordt en ophouden zal te bloeden, zoo dit namelijk vroeger plaats had, mits men zich van een goeden harden borstel en van versterkende, maar niet van *zure* poeders bediene. Zeer af te keuren is het gebruik, om den mond met een vinger schoon te maken, in plaats van met een' borstel. Door den vinger zullen de stoffen tusschen de kroonen gedreven worden; door een stevigen borstel echter worden die stoffen niet tusschen de kroonen ingewreven; maar zij worden door denzelfden tusschen de kroonen weggstuwd, waarom dan ook een tamelijk stevige borstel de voorkeur verdient boven den zachten. Om nut te hebben van het tandborstelen is de beste tijd hiertoe voor jong en oud des avonds, voordat men zich ter ruste begeeft, terwijl men de tanden met een behoorlijk harden borstel behoort te borstelen, van boven naar beneden, heen en weder, zelfs in eene half ronde beweging, opdat men het tandvleesch aanrake en alles wegruime, wat tusschen de tanden zit. Hierdoor wordt het tandvleesch tot zijn eigen voordeel aangedaan en heeft den tijd, om zich des nachts weder te herstellen. Ik zeg: tot zijn eigen voordeel aangedaan, en daardoor bedoel ik, dat, als men de tanden borstelt met een middel, hetwelk de tanden zuiver houdt en het tandvleesch versterkt, zoo zal door de aandoening des

borstels aan het tandvleesch dit versterkende middel juist kunnen dienstig zijn en de tanden zuiver houden; maar gebruikt men tandpoeders of mondwaters, welke een zuur bevatten, dat de tanden witter doet worden, dan hunne natuurlijke kleur is, zoo zal men met der tijd stellig het tegendeel ondervinden. Er is een algemeen begrip bij de meeste menschen heerschende, hetwelk hen van het borstelen der monden van kinderen, welke nog niet gewisseld hebben, terug houdt en hierin bestaat, dat men het borstelen onnoodig acht, dewijl de tanden der kinderen toch wisselen, en de oude dus plaats maken voor de nieuwe. Dit evenwel is slechts ten halve waar; want men houdt daarbij niet in het oog, dat gedurende de wisseling der 4 ergste tanden de 4 blijvende kiezen tevens uitbotten, welke in den hoogerden ouderdom van veel nut kunnen zijn; en voor deze moet zoo vroeg mogelijk door behoorlijke reiniging de meeste zorg gedragen worden, dewijl zij door nalatigheid vroeg verloren gaan. Daarvan kan men zich gemakkelijk overtuigen; zoo men namelijk kinderen beneden de 12 jaren in den mond ziet, alsdan zal men zeer dikwijls eene dier blijvende kiezen reeds gecariëerd vinden. Met zekerheid kan men stellen, dat er onder de 100 jongelieden beneden de 12 jaren stellig 70 zullen zijn, bij welke ééne of meer der 4 blijvende kiezen gecariëerd zijn (aangedaan van beenbederf), indien zij namelijk hunnen mond en tanden niet goed gezuiverd hebben; en dat er van de andere zijde onder 100 jongelieden van denzelfden ouderdom, welke daarentegen hunnen mond goed gezuiverd en geborsteld hebben, geene 20 zullen zijn, welke hinder hebben van de caries aan hunne tanden of kiezen. Wat aangaat het geslacht en de bezigheid der menschen, deze hebben ook eenigen invloed op het spoedig of minder spoedig verlies der tanden.

Immers brengt de bij vele dames algemeene gewoonte, om draden onder haar handwerk af te bijten, nadeel aan de tanden toe. Het glazuur kan namelijk daardoor afspringen of de tand kan geheel bersten, ja zelfs afbreken. Ik heb reeds meer dan eens eenen kunsttand gezet, alwaar de natuurlijke door zulk een toeval was afgebroken. Het bijten op harde lichamen of het kraken kan even zoo nadeelig zijn als het vorige, immers ziet men niet zelden abscessen (verzwellingen) aan de kaak en het los worden van overigens gezonde tanden, zelfs op eenen

middelbaren leeftijd, en waarvan de oorzaak schijnbaar verborgen, doch meesttijds hierin gelegen is, dat men op harde stoffen heeft gebeten; ja zelfs kunnen dezelve somtijds door eenen val ontstaan, zoo als ik reeds vroeger heb gezegd. Ook is om dezelfde reden het gebruik van metalen tandenstokers zeer af te raden; wel is het nuttig, dat men zijnen mond van de rest der nog in denzelfden geblevene spijs zuivere; maar daartoe is eene gesnedene of vermaakte veren pen het best aan te wenden. Ook het rooken is somtijds nadeelig voor de tanden, wanneer men namelijk cigaren zonder pijpje rookt, of indien het pijpje te klein is, waardoor de cigaren te dicht aan de tanden komen, waardoor zij vooral bij koud weder veel te lijden hebben door den indruk der koude lucht; deze is immers alsdan heviger en grooter, zoo men de brandende cigaar meer nabij dezelve houdt. Derhalve is het zeer nuttig ter behouding der tanden, dat men zich van eene behoorlijk lange cigaren-pijp bediene. Ook heeft het rooken uit Goudasche pijpen iets nadeeligs, en wel hierin bestaande, dat door derzelve veelvuldig gebruik de tanden uitslijten; dit kan men door een beenen mondstukje of door de in het dagelijksche leven overbekende pennetjes gemakkelijk verhelpen. Deze voorzorg nu genomen zijnde, zullen deze lange pijpen aan een groot vereischte voldoen, en dit is, dat het vuur niet al te nabij de tanden kome. Even nadeelig als het rooken uit korte pijpen is het veelvuldig en langdurig gebruik van heete spijsen of dranken, zoo als van koffij, thee en punsch, enz. Wel is het middelmatig gebruik van een glas rooden wijn aan te bevelen; want daardoor wordt het tandvleesch versterkt. Zoo als eene geregelde leefwijze zeer veel bijdraagt tot het behoud eener voortdurende gezondheid, even zoo draagt zij ook veel bij tot het behoud eener goede denture. Het is wel waar, dat, wanneer men vroeger zijnen mond niet steeds gezuiverd heeft en er op eens een begin mede maakt, dit lastig en hinderlijk is; deze last zal evenwel niet kunnen opwegen tegen het genot, hetwelk men er later van ondervinden zal.

(Wordt vervolgd.)